

Stichting Behoud Zuidertoren

Beleidsplan 2026 - 2028

www.museumzuidertoren.nl

Op weg naar de toekomst:
“Het Maritiem Kwartier”

Reddingsweg 1
9166PD Schiermonnikoog
(+31) 654 646 008
info@museumzuidertoren.nl

Inhoud:

1.	Inleiding	3	
1.1	doelstelling	3	
1.2	missie / visie	3	
1.3	strategie	4	
2.	Huidige situatie	5	
2.1	activiteiten / gebruik		5
3.	Toekomst	6	
3.1	fasering	6	
3.2	samenwerking	7	
3.3	museum registratie	7	
4.	Organisatie	8	
4.1	bestuur	8	
4.2	vrijwilligers	8	
4.3	raad van advies	9	
5.	Financien	10	
6.	Bijlage	11	
6.1	ontwikkel perspectief	11	

1. Inleiding

Van welke kant je Schiermonnikoog ook benadert, de horizon wordt gedomineerd door twee vuurtorens, een rode en een witte. Deze 'tweeling' zijn de iconen van het eiland. Vuurtorens spreken tot de verbeelding. Uniek is het dat er op Schiermonnikoog zich twee identieke vuurtorens bevinden, op geen ander eiland in Nederland vind je dat.

Beide zijn gebouwd in de periode 1853-1854. Door toepassing van een draailicht op de rode Noordertoren werd de witte Zuidertoren overbodig. Het torenlicht werd daarom in 1909 gedoofd. Sindsdien zijn de wegen van deze tweeling gescheiden en is ieder zijn eigen leven gaan leiden. De felrode Noordertoren laat nog steeds fier zijn licht schijnen over het eiland, Waddenzee en Noordzee.

Na jarenlange leegstand werd in 1950 een drinkwater bassin in de witte Zuidertoren gebouwd door de eigenaar IWGL. In 1992 stoot Waterleiding Friesland de toren af en verkoopt deze aan KPN. Sinds die tijd functioneert de Zuidertoren als 'monumentale, beeldbepalende zendmast'.

Op 15 maart 2018 is de Stichting Behoud Zuidertoren opgericht om de historie en de functie van de Zuidertoren te borgen. De Stichting Behoud Zuidertoren (SBZ) is in 2016 in onderhandeling getreden met KPN om de Zuidertoren in eigendom over te nemen. De eigendomsoverdracht heeft juni 2018 plaatsgevonden.

Dit beleidsplan zet uiteen waar de Stichting Behoud Zuidertoren voor staat, wat zij wil bereiken en hoe zij dit wil bereiken.

1.1 Doelstelling

De Stichting Behoud Zuidertoren stelt zich tot doel de Zuidertoren de witte monumentale vuurtoren te behouden, om de historische, culturele en toeristische functie van de toren te vergroten. Dit door publieke openstelling van de buitenruimte en de toren voor culturele en educatieve activiteiten beschikbaar te stellen. Dit wordt onderstreept door de maatschappelijke functie zoals vastgelegd in het bestemmingsplan van Schiermonnikoog.

1.2 Missie / visie

De Stichting Behoud Zuidertoren heeft de ambitie om de Zuidertoren als cultureel informatie baken te positioneren op Schiermonnikoog, daarbij meerwaarde te creëren door de verbinding te leggen tussen natuur en cultuur door openstelling, exposities, educatie en de combinatie te leggen met bestaande culturele initiatieven op het eiland Schiermonnikoog. Zowel binnen in de toren als in de buitenruimte in samenhang met het ontwikkelingsperspectief van het Maritiem Kwartier.

1.3 Strategie

De Stichting Behoud Zuidertoren zet zich in om de doelstellingen te bereiken door de volgende stappen te nemen:

- Het uitbreiden van de informatievoorziening in en rond de toren;
- Het opschonen van de buitenruimte en het creëren van een natuurtheater aan de achterzijde van de Zuidertoren;
- Een samenwerking met het Noord Nederlands Orkest voor het uitvoeren van concerten in de beneden verdieping en buitenruimte van de toren;
- Een samenwerking met het bestuur van literair festival MMATL, waarbij de toren fungeert als podium voor schrijvers en leeskringen;
- Een samenwerking met het bestuur van Schiermonnikoog Festival in oktober en maart voor het uitvoeren van concerten en het geven van lezingen;
- Een jaarlijks evenement in en rond de Zuidertoren waarbij alle Schiermonnikogers culturele organisaties zich presenteren; ondersteund door de horeca en de VVV van Schiermonnikoog;
- De toren open te stellen voor trouwen en kleinschalige evenementen die een relatie hebben met de Toeristische visie en beleid van Gemeente Schiermonnikoog.

2. Huidige situatie

In de afgelopen jaren is er al veel bereikt

- buitenzijde toren is opgeknapt en de toren is wit geschilderd, de toegangsweg naar de toren is vernieuwd, er is verlichting aangebracht en een nieuwe poort geplaatst;
- op basis van het projectplan “Herstel Buitenruimte Witte Vuurtoren - Zuidertoren” is de directe omgeving / buitenruimte van de Zuidertoren een kwaliteitsimpuls gegeven, er zijn banken geplaatst en er is een informatiebord geplaatst;
- de KPN apparatuur is uit de toren geplaatst en de eerste twee verdiepingen zijn toegankelijk gemaakt;
- De buitenzijde van de toren is ontdaan van alle niet in gebruik zijnde antennes en apparatuur;
- de patrijspoorten op de eerste verdieping zijn voorzien van glas en op de begane grond is ook het raam voorzien van glas;
- de beschikbare wanden zijn geschilderd en voorzien van foto's die de historie van de toren verduidelijken.
- er is een podium aangebracht en de benedenverdieping is voorzien van een theaterspot.

2.1 Activiteiten / gebruik

De activiteiten in en rond de toren zijn afgelopen periode beperkt gebleven tot incidenteel onderhoud en reparatie aan de technische installatie van de telecommunicatie kabels en leidingen en zendapparatuur geplaatst door KPN en het Loodswezen Nederland. De buitenruimte is vanaf maart 2020 niet toegankelijk geweest en de toren is afgesloten geweest voor het publiek. Alleen tijdens concerten, lezingen, huwelijksaanzoeken en een huwelijk is gebruik gemaakt van de toren. Daarnaast wordt er jaarlijks een haringpartij voor de Vrienden van de Zuidertoren gehouden.

Het informatie boekje “Geschiedenis van de Kustverlichting op Schiermonnikoog” is uitgereikt aan de voorzitters van VVV Schiermonnikoog, cultuur historische vereniging 't Heer en Feer en Stichting Behoud Zuidertoren. Dit boekje, geschreven door Bibian van der Vis, is verkrijgbaar op diverse locaties / boekhandel en geeft een goed beeld van de geschiedenis van de toren.

Vanaf 1 juli 2022 tot 1 juli 2023 is de toren elke avond omgetoverd tot een canvas. Een programma van lichtprojecties heeft de toren dagelijks gedurende beperkte tijd verlicht tijdens de ‘nautische schemering’. In dit jaar zijn zes kunstwerken te zien geweest op de Zuidertoren. Elke twee maanden een nieuwe kunstenaar. Deze eerste editie van ‘Baken Schiermonnikoog’ heeft deel uitgemaakt van het culturele programma Arcadia, tot half augustus 2022 in Friesland.

ZEEE van Femke Schaap was het eerste kunstwerk dat dagelijks een half uur op de toren werd geprojecteerd. Even geeft de toren weer licht, daarna verdwijnt het kunstwerk. Om de volgende avond weer te verschijnen. De zes kunstenaars zijn gekozen om hun ervaring, inhoudelijke thematiek en technische innovatie. Naast Femke Schaap gaat het om Jacco Olivier, Jan van Nuenen, Gilleam Trapenberg, Daphne Glasmacher en Jos Agasi. Alle kunstwerken van Baken Schiermonnikoog hebben in tijdstip, duur en intensiteit rekening gehouden met het seizoen en de ‘dark sky’ status van het eiland.
(Zie ook <https://hi-lo-art.com/baken/schiermonnikoog>)

3 Toekomst

Na het opschonen van het terrein in het voorjaar van 2026, wordt rond de Zuidertoren een Verwonderingspad gecreëerd. Een pad dat zich door het terrein slingert waar kunst en natuur elkaar ontmoeten. Op deze duintop worden, in samenwerking met beeldend kunstenaar Gijs Assmann een aantal beelden van gerenommeerde kunstenaars uit binnen- en buitenland tentoongesteld. De beelden hebben één ding gemeen: ze verbinden natuur en cultuur op een geheel eigen wijze. Ingebed in de Schiermonnikogers atmosfeer en bewaakt door de Witte Zuidertoren.

Het terrein, dat opnieuw wordt ingericht in samenwerking met Vereniging Natuurmonumenten, geeft een goed beeld van de flora van het Waddengebied. Het samenbrengen van de verschillende vegetaties en de beelden maakt dat de bezoeker een beeld krijgt voorgeschoteld wat uitdaagt om verder te kijken dan normaal. De verwondering tegemoet.

De achterzijde van het terrein rond de Zuidertoren zal worden omgetoverd tot een natuurtheater. Er is een natuurlijk talud en het centrale gedeelte leent zich op natuurlijke wijze voor het neerleggen van een podium vanwaar muzikale en theaterproducties in de buitenlucht uitgevoerd kunnen worden. Hiervoor dienen ook elektra- en lichtaansluitingen gemaakt te worden.

De benedenverdieping wordt een podium voor kleinschalige muziek, literatuur en lezingen. Via de gietijzeren en gesmede trap komt men op de eerste verdieping: hier krijgt de verwondering verder inhoud door de wisselexpositie van hedendaagse werken van kunstenaars die de mens als grootste verwondering zien. De kunstenaars, zorgvuldig geselecteerd door het bestuur van de Stichting BZ, dagen de bezoeker uit.

Daarnaast wordt in samenwerking met het Maritiem Museum (voormalige Brandweer kazerne), het Dorpshuis en WoonFriesland invulling gegeven aan het ontwikkelperspectief “Het Maritiem Kwartier” zoals opgenomen in de praatplaat van bijlage 1

3.1 Fasering

De tijdsplanning om te komen tot realisering van de doelstelling is als volgt:

- voorjaar 2026: opschoning buitenruimte en opknappwerk binnen de toren;
- Jaarlijks maart en oktober; lezingen en concerten tijdens Schiermonnikoog Festival;
- Jaarlijks april en mei; soloconcerten door musici van het NNO;
- juni 2026 presentatie van de uitgewerkte plannen aan Vrienden van de Zuidertoren;
- Jaarlijks november; lezingen tijdens het MMATL literair festival;
- winter 2026-2027; opknappen buitenruimte, aanleggen verwonderpad en natuurtheater;
- september 2027; eerste Toren concert; “De Nieuwe Wereld” van Dvorak door het NNO;
- winter 2027-2028: buitenruimte inrichten met beelden expositie;
- september 2028: eerste Toren Festival; breed cultureel cross-over festival.

3.2 Samenwerking

De Stichting Behoud Zuidertoren werkt samen met cultuur historische en museale instellingen op de Waddeneilanden en aan de wal. Op Schiermonnikoog wordt samenwerking gezocht met cultuur historische vereniging 'T Heer en Feer en de Stichting Maritiem Museum. De Stichting Ameland Museum exploiteert de vuurtoren van Ameland en heeft binnen haar geledingen cultuur historische vereniging De Oude Pôlle en museum Sorgdrager. Vanuit deze stichting zijn er banden met de Stichting Behoud Zuidertoren. Ook met de Stichting Texels Museum (exploiteert de vuurtoren van Texel) wordt samenwerking gezocht.

Samen met VVV Schiermonnikoog zal optimale bekendheid nagestreefd worden , zodat alle bezoekers van Schiermonnikoog een van de meest prominente beeldmerken van Schiermonnikoog weten te vinden en kunnen bezoeken.

Ook Wagenborg Passagiersdiensten heeft toegezegd samen te willen werken en haar kanalen ter beschikking te stellen voor promotie van de Zuidertoren.

3.3 Museumregistratie

Na realisatie van 3.1 zal er aansluiting gezocht worden met het Museumregister. Het museum register is een register van museale instellingen die aantoonbaar voldoen aan criteria voor een kwalitatief hoogwaardige invulling van de functies van een museum. Deze criteria zijn samengevat in de Museumnorm. Het beheer van het Museumregister wordt uitgevoerd door de onafhankelijke stichting Museumregister Nederland. Het doel van museumregistratie is het zichtbaar maken, bewaken en verbeteren van de kwaliteit van de Nederlandse musea ten behoeve van het verantwoord beheer van het museale erfgoed in Nederland.

De Stichting Behoud Zuidertoren wil hier aan voldoen en een audit aanvragen in 2028.

4 Organisatie

De Stichting Behoud Zuidertoren streeft er naar een transparante en doeltreffende organisatie op te zetten om de doelstellingen te verwezenlijken. De slagkracht komt uit duidelijke plannen, strakke lijnen en een gedegen tijdsplanning. De vrijwilligers betrokken bij de organisatie hebben een duidelijke band met de primaire doelstellingen van de stichting en hebben zicht op de strategie en organisatiestructuur. Ook de betrokken stakeholders als Provinsje Fryslân, Gemeente Schiermonnikoog, Cultuur Historische Vereniging 'T Heer en Feer, Stichting Maritiem Museum en VVV, zijn betrokken bij de totstandkoming van de doelstellingen van de stichting en wijze van inhoud geven aan de doelen.

4.1 Bestuur

Het bestuur van de Stichting Behoud Zuidertoren wordt gevormd door drie personen (zie statuten). Het bestuur bewaakt de doelstellingen voert het projectplan uit, geeft verantwoording af aan de subsidieverleners en maakt lange en korte termijn plannen om de instandhouding te borgen. Het bestuur onderhoudt contacten met externen, zoals de overheid en gelinieerde instanties en organisaties. Het bestuur houdt de recente ontwikkelingen in de kunstwereld bij.

4.2 Vrijwilligers

In de toekomst is de bedoeling dat de Stichting Behoud Zuidertoren wordt aangestuurd door een aan te stellen directeur. De directeur is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid. De directeur van SBZ plant, leidt en coördineert alle activiteiten rond de Zuidertoren. Hij/zij is verantwoordelijk voor alle dienstverlening; zoals goede en schone faciliteiten, een afwisselend aanbod van kunst en het creëren van publiciteit. De directeur geeft leiding aan en houdt toezicht op de vrijwilligers en zorgt voor opleiding en sturing. Hij zorgt voor het onderhoud van de toren en terrein, werft sponsors of fondsen, beheert de boekhouding, denkt mee over het kunstaanbod en bepaalt de marketingstrategie. Maar bovenal is hij voorwaardenscheppend voor de vrijwilligers die dit beeldmerk van Schiermonnikoog toegankelijk willen maken voor de bewoners en bezoekers van het eiland. Het verhaal willen vertellen en naast de cultuur historische aspecten met name ook de culturele vertaling willen laten zien.

De organisatie van de SBZ is verantwoordelijk voor de exploitatie van de toren. Het geheel bestaat uit een vaste kern van vrijwilligers. De vrijwilligers zijn naast hun individueel gebonden taken tijdens de openingsuren en andere publieksactiviteiten aanwezig. Vrijwilligers zijn voor de SBZ van vitaal belang. Zonder vrijwilligers kan de toren niet open worden gesteld, kunnen bezoekers niet terecht, is het niet mogelijk om bijzondere activiteiten te organiseren, zijn er onvoldoende rondleidingen, etc. De taken die vrijwilligers op zich nemen zijn talrijk.

4.3 Raad van advies

De raad van advies gaat het bestuur en de directie adviseren inzake het meerjarig beleidsplan, het tentoonstellingsbeleid en sponsoring van tentoonstellingen. Bij de samenstelling is rekening gehouden met een zo groot mogelijke spreiding zowel in cultureel opzicht als in deskundigheid.

De Raad van Advies voorziet vier leden: De heer Marcel Mandos, artistiek leider / programmeur Noord Nederlands Orkest, De heer Georges Mutsaerts, voormalig festival directeur Wonderfeel en Festival Schiermonnikoog, Mevrouw Hester Alberdingk Thijm, directeur Akzo Nobel Art Foundation en Mevrouw Sasha Bronwasser, schrijver, kunsthistoricus en curator.

De Stichting Behoud Zuidertoren heeft ambitieuze plannen voor de toekomst. De raad van advies heeft de uitdaging het bestuur te ondersteunen om het aanbod in en rond de Zuidertoren verder te brengen en het nu al aantrekkelijke programma en de inhoud bereikbaar te maken voor een brede groep mensen, aansluitend bij nieuwe trends en ontwikkelingen uit de samenleving.

Alleen de Zuidertoren in stand houden en openstellen is niet genoeg.

5. Financiën

De benodigde financiën voor de huur, het gebruik en de verzekering van de Zuidertoren inclusief omliggende gronden (perceel nrs 140 en 747) worden verkregen middels de verhuur van antenne faciliteiten t.b.v. het Loodswezen, donaties en de bijdragen van de Vrienden van de Zuidertoren; een groep van 56 (2025) personen en instanties die de stichting ondersteunen met een jaarlijks bedrag van 100-200€.

De exploitatie vindt plaats op basis van een begroting, samengesteld door het bestuur. Daarnaast wordt voor het verder opknappen van de toren een beroep gedaan op de Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed (instandhouding subsidie) en wordt ondersteuning bij diverse fondsen aangevraagd.

Hiernaast is er een mogelijkheid voor de gemeenschap gebruik te maken van de Zuidertoren op basis van een dag(deel) voor activiteiten. Het terrein en de toren wordt opengesteld voor het publiek tegen een toegangsprijs van 2,50€. Deze toegangsprijs en een bijdrage aan de instandhouding van dit monument. De wijze waarop toegang wordt verkregen wordt in overleg met gemeente Schiermonnikoog (vergunning) nader besproken.

De inkomsten worden gebruikt voor de volgende zaken:

- huur en verzekering van de toren;
- dekking instandhouding (onderhoud);
- organisatie van exposities;
- informatie panelen en informatiemiddelen;
- verzekeringen en belastingen;
- energie- en bedrijfskosten.

Begroting Stichting Behoud Zuidertoren 2026							
Kosten		bedrag	opm	Opbrengsten		bedrag	opm
Huur	12 x 650	7.800	ex. btw	Verhuur aan derden	8 x 150	1.200	stelpost / ex.
Energie	12 x 61	732	contract	Loodswezen		3.605	Geïndexeerd
Belastingen	Gemeente	740	woz + index	Bijdrage vrienden		6.400	Via incasso
Accountant	Quadrad	3.200	historisch	Sponsoring		1.500	aangevraagd
Evenementen	inkoop	1.450	historisch	Donaties diverse	QR code	2.160	180/mnd
Overige		1.643					
bankkosten		180					
	Totaal:	14.825			Totaal:	14.865	
				Positief		40	
				In kas 31/12		8.125	

De Stichting Behoud Zuidertoren maakt een jaarverslag en een jaarrekening met akkoordverklaring conform de statuten. Deze wordt gepubliceerd op de website. De Stichting Behoud Zuidertoren past de Governance Code Cultuur toe. Het ministerie van Financiën heeft de Culturele ANBI status toegekend in 2019.

6. Bijlage:

Maritiem Kwartier op Schiermonnikoog

Praatplaat

Opgave

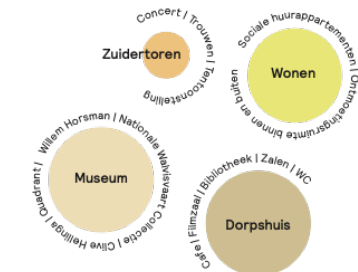
Er vinden concrete ontwikkelingen rondom de Torenstreek -tussen de Noorderstreek en de Zuidertoren- in Schiermonnikoog: verduurzaming en reorganisatie dorpskern, ontwikkeling maritiem museum, en de woningbouwontwikkeling. Een ontwikkelperspectief is nodig om:

1. Dit deel van het dorp aantrekkelijk te maken en identiteit te geven
2. De gezamenlijke belangen -vindbaarheid, zichtbaarheid en het versterken van de kwaliteit van de plek- vorm te geven
3. Inspireren en initiatieven uitlokken die hier gewenst zijn
4. Ruimtelijke onderbouwing voor planologische procedures
5. Handvatten geven voor (landschaps)architecten
6. Richting geven aan de herontwikkeling van de Oude Centrale als woonlocatie

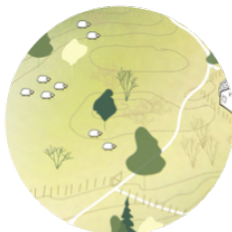
Principes

- Cultuurhistorie is een vertrekpunt voor nieuwe ontwikkelingen
- Een vloeiend landschap: de grijze duinen worden doorgezet tot de Noorderstreek
- Een schoon landschap (saneren bodemverontreiniging)
- Alle ruimtelijke ingrepen en programma-onderdelen leveren een positieve bijdrage aan het Maritiem Kwartier
- Voetganger op de eerste plaats - auto en fiets krijgt zijn eigen plek
- Zelfstandig waar het moet, samen waar het kan

Programma

Bouwstenen

Grijze duinen met landschapsbeheer door schapen

Natuurlijk amfitheater, beeldentuin, evt. klein bijgebouw

Beeldentuin met maritieme attributen

Theetuin bij 'Nautisch Cafe' met speelaanleiding

Landschappelijke overgangen; parkeren op het achterterrein; fietsparkeren aan Noorderstreek

Referenties

Procesvoordelen

Het opstellen van een ontwikkelperspectief biedt procesmatige voordelen:

- Richting en samenhang - het helpt losse initiatieven of deelprojecten in samenhang te plaatsen. Dit voorkomt versnippering en ad-hocbesluiten.
- Draagvlak en participatie - door samen met bewoners, stakeholders en gemeente op te stellen, ontstaat eigenaarschap en betrokkenheid.
- Versnelling van besluitvorming - maakt het makkelijker om keuzes te onderbouwen richting bestuurders, financiers of vergunningverleners.
- Flexibiliteit binnen kaders - biedt ruimte voor fasering en aanpassing, zolang de hoofdlijnen overeind blijven.
- Verbinding tussen disciplines - dwingt tot integrale afwegingen tussen bijvoorbeeld ruimtelijke kwaliteit, mobiliteit, erfgoed, ecologie en economie.